

รายงานการศึกษาบทความเรื่อง: What is Organic 3.0?

บทความโดย The International Federation of Organic Agricultural Movement: IFOAM

แปลและเรียบเรียงโดย นายอิทธิราช ศรีเสาวลักษณ์ . 13 September, 2015.

บทนำ

จากรายงานกรณีศึกษาเรื่อง “สถานการณ์ระบบมาตรฐานและการควบคุมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โลก” จัดทำรายงานโดย Beate Huber & Otto Schmid (FiBL) และผู้ศึกษาได้ดำเนินการแปลเรียบเรียงและจัดทำรายงานเมื่อวันที่ 5 กันยายน ค.ศ. 2015 และได้นำเสนอเพื่อเป็นกรณีศึกษาแล้วนั้น เนื่องจากบทความดังกล่าวได้กล่าวถึงการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์จากระยะของ Organic 2.0 ไปสู่วิสัยทัศน์ของ Organic 3.0 แต่ยังไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดของ Organic 3.0 ที่อธิบายถึงในระยะเวลาของการขับเคลื่อนและพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ในช่วงดังกล่าวจะมีแนวคิด ทิศทาง และกระบวนการในการดำเนินงานอย่างไรบ้าง ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทของ Organic 3.0 มากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงได้นำเสนอบทความของ IFOAM ที่ได้จัดทำเป็นรายงานอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านจากระยะของการขับเคลื่อนและพัฒนาระบบ Organic 2.0 ไปสู่ Organic 3.0 เพื่อให้เกิดความเข้าใจพอสังเขป ดังรายงานของบทความที่นำเสนอต่อไปนี้

What is Organic 3.0?

Organic 3.0 เป็นระบบของกระบวนการขับเคลื่อนและพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ที่หากจะจินตนาการให้เข้าใจ จะต้องมองเห็นในภาพของกระบวนการที่เปรียบเสมือนดังฝูงผีเสื้อที่โฉบบินเป็นฝูงต่อเนื่องกันเป็นสายยาวอย่างสำคัญ ซึ่งภาพที่มองเห็นสามารถกล่าวได้ว่า Organic 3.0 เป็นเค้าโครงของระบบงานการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์รูปแบบใหม่ ที่สะท้อนภาพของสังคมได้ให้การยอมรับในหลักการของเกษตรอินทรีย์ และสามารถขยายสู่ตลาดได้อย่างกว้างขวางกว่าในสถานการณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ในปัจจุบัน โดยที่การเกษตรอินทรีย์ยังคงขับเคลื่อนและพัฒนาอยู่ในระยะของ Organic 2.0 ซึ่งตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังคงเป็นตลาดขนาดเล็กแต่ได้มีการเติบโตอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่สถานการณ์ของตลาดยังคงมีปัญหาที่เคร่งเครียดและหนักอึ้งในการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาด การก่อตัวขึ้นของระบบ Organic 2.0 ได้มีการก่อร่างสร้างขึ้นมารากฐานของการค้นพบและได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาจาก Organic 1.0 ที่มีผู้นำในการค้นพบพัฒนาและขับเคลื่อนในระบบการผลิตการเกษตรรูปแบบเกษตรอินทรีย์ ดังเช่น Sir Albert Howard, J.I. Rodale, Masanobu Fukuoka, Bhasker Save, Rudolph Steiner และบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ค้นพบจากการเรียนรู้การสะสมประสบการณ์เป็นองค์ความรู้นำมาขยายผลให้เกิดการกระจายตัวออกมาเป็นหลักการในการทำการเกษตรอินทรีย์ที่สืบต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

Organic 3.0 เป็นระบบเกษตรอินทรีย์ที่ได้แตกตัวจากหลักการเกษตรอินทรีย์ออกมาเป็นระบบที่มีกระบวนการเป็นรูปแบบเฉพาะทาง ซึ่งคาดว่าจะสามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นวิธีการหลักในการก้าวเดินเข้าสู่ความยั่งยืนของโลกที่เรียกว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งจากแนวทางนี้เป็นการพัฒนาระบบและกระบวนการต่อเนื่องมาจากระยะของ Organic 2.0 และปรับเปลี่ยนแนวคิดไปสู่กระบวนการปฏิบัติด้วยการนำพาสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันในปัจจุบันในก้าวเดินเข้าสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหาร การต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก การต่อสู้กับปัญหาความยากจนความอดอยากหิวโหย และการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางชีวภาพ

การดำเนินตามหลักการและกระบวนการของระบบเกษตรอินทรีย์ตามแบบที่เป็นเฉพาะทางของ Organic 3.0 จะช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนและพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางของเกษตรระบบนิเวศที่มีความสมดุลตามธรรมชาติ และช่วยส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีของผู้คนในโลก นอกจากนี้ ยังเป็นการอธิบายองค์ความรู้และสร้างการรับรู้ให้แก่ระบบสังคมโดยรวมในด้านการทำการเกษตรกรรมในระบบที่ดีที่สุด ได้แก่ การเพาะปลูกและการเลี้ยงปศุสัตว์ในระบบเกษตรอินทรีย์ การปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความอุดมสมบูรณ์บรรลุสู่เป้าหมายของการเกษตรกรรมยั่งยืนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีการเชื่อมโยงการปฏิบัติการสู่วิธีการตามแนวทางปฏิบัติ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมทางสังคมที่สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมที่อยู่ในระบบของห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain) และรวมถึงผู้ผลิตและผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ตลอดทั้งระบบของห่วงโซ่แห่งคุณค่าดังกล่าว

โดยที่ Organic 3.0 เป็นระบบเกษตรอินทรีย์ที่มีหลักการสำคัญของความเป็นธรรมและความห่วงใยต่อผู้คนในโลกดังกล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งการขับเคลื่อนและพัฒนาตามระบบดังกล่าวจะทำให้เกิดการกระจายตัวของผู้ผลิตสู่ผู้บริโภคและผู้บริโภคสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้คนในสังคมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเปรียบประดุจสะพานที่เชื่อมโยงในระบบห่วงโซ่แห่งคุณค่านำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีแนวคิดในระยะของการเปลี่ยนผ่าน ดังตารางแสดงการต่อเชื่อมสถานการณ์เพื่อการเปลี่ยนผ่านการขับเคลื่อนและพัฒนาจากระยะของ Organic 2.0 ไปสู่ระยะของ Organic 3.0 ต่อไปนี้

ตารางแสดงการต่อเชื่อมสถานการณ์เพื่อการเปลี่ยนผ่านการขับเคลื่อนและพัฒนาจากระยะของ Organic 2.0 ไปสู่ระยะของ Organic 3.0

สถานการณ์ในปัจจุบัน	การขับเคลื่อนสู่หลักการและวิธีการปฏิบัติ
การริเริ่มแนวความคิดอย่างต่อเนื่องของวิธีการปฏิบัติตามแนวทางของ Organic 2.0 เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ	วิธีการแก้ไขปรับปรุงตามหลักการและวิธีปฏิบัติเกษตรอินทรีย์เพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาจากระยะ

<p>-การให้ความสำคัญต่อหลักการสำคัญสี่ประการของการเกษตรอินทรีย์ (หลักการเพื่อสุขภาพที่ดี, หลักการเพื่อความสมดุลของระบบนิเวศ, หลักการเพื่อความเป็นธรรม และหลักการเพื่อความห่วงใยต่อผู้คนในโลก)</p> <p>-การให้การรับรองว่าการปฏิบัติตามหลักการสำคัญของการเกษตรอินทรีย์จะต้องดำเนินไปอย่างถูกต้อง ไม่มีการฉ้อฉล</p> <p>-แนวทางการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตรกรรมในระบบห่วงโซ่แห่งคุณค่าดำเนินไปตามแนวทางของระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างมุ่งมั่น</p> <p>-การให้คำมั่นในการขับเคลื่อนและพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวข้างต้นจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามบรรทัดฐานที่ได้จัดลำดับความสำคัญไว้ อย่างครอบคลุมในทุกบริบท</p> <p>จากการที่ได้ประยุกต์แนวทางการปฏิบัติการเกษตรอินทรีย์ในระบบห่วงโซ่แห่งคุณค่าจะช่วยให้เหล่าเกษตรกรที่อยู่ในระบบเกษตรอินทรีย์สามารถประสบความสำเร็จจากการที่ผลผลิตและตลาดจัดจำหน่าย ได้หันมาให้ความสำคัญกับระบบการผลิตที่ได้มีการคำนึงถึงความสำคัญด้านความสมดุลของระบบนิเวศ สิทธิมนุษยชน การเติบโตของระบบเศรษฐกิจที่สมดุล ตลอดจนวิถีชีวิต วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแนวทางปฏิบัติดังกล่าวเป็น ธรรมชาติชีวิตที่สร้างใหม่เพื่อการวัดด้านผลสัมฤทธิ์ (Out Come) ในการปฏิบัติการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์</p>	<p>ของ Organic 2.0 ไปสู่ Organic 3.0</p> <p>-การรวมพลังจากคนรุ่นใหม่เพื่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติให้หันมาให้ความสนใจในการเข้ารับการฝึกฝนอาชีพและทักษะทางการเกษตรกรรมเพื่อให้มีโอกาสเป็นผู้ผลิตและผู้ประกอบการที่มีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตการเกษตรจากการเกษตรในระบบเกษตรกรรมทั่วไปมาเป็นระบบเกษตรอินทรีย์ รวมถึงสามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบให้แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้มีการปรับเปลี่ยนและปรับปรุงระบบการผลิตทางการเกษตรกรรมของตนเองอีกด้วย</p> <p>-สร้างความโปร่งใสและความเป็นธรรมในระบบห่วงโซ่แห่งคุณค่าจากการผลิตในไร่นาสู่ผู้บริโภคด้วยความเข้าใจในกิจกรรมดำเนินงานและความรับผิดชอบตามนัยสำคัญของระบบการผลิตและการบริโภคเกษตรอินทรีย์</p> <p>-สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งระบบเพื่อร่วมกันในการให้ความร่วมมือในการรับรองคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิตในระบบการผลิตที่มีความเป็นธรรม</p> <p>จากแนวทางดังกล่าวจะเป็นวิธีการปฏิบัติเพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนผ่านการขับเคลื่อนและพัฒนาจากการเกษตรอินทรีย์ในระยะ Organic 2.0 ไปสู่ Organic 3.0 จะช่วยให้เกิดการสร้างความเข้าใจและการขยายผลแห่งการเรียนรู้และพัฒนาโดยนวัตกรรมทางสังคมระหว่างผู้มีส่วนร่วมในระบบห่วงโซ่แห่งคุณค่าของการเกษตรอินทรีย์ทั้งระบบ</p>
--	--

ดังนั้น Organic 3.0 จึงเป็นระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่จะรองรับองค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมและมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์สู่ระบบสังคมโดยรวมเป็นวงกว้างด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ระบบนิเวศ และนวัตกรรมทางสังคม เพื่อ

การถักทอพลังของระบบสังคมให้มีการร่วมกันในการขับเคลื่อนและพัฒนาาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ในรูปแบบเกษตรอินทรีย์และเกษตรระบบนิเวศที่มีระบบการผลิตโดยการพึ่งพาธรรมชาติและความสมดุลในระบบนิเวศ อันเป็นการช่วยในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความอุดมสมบูรณ์อย่างสมดุล ส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ชาติภายใต้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและมีการเจริญเติบโตต่อไป

สรุป Organic 3.0 เป็นกระบวนการขับเคลื่อนและพัฒนาเกษตรอินทรีย์รูปแบบใหม่ที่อาศัยนวัตกรรมทางสังคม และกลไกการดำเนินงานจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภายใต้ระบบการผลิตและการตลาดที่มีความโปร่งใสและเป็นธรรมในระบบห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตรกรรมของโลกไปสู่การขับเคลื่อนและการพัฒนาการเกษตรกรรมยั่งยืนและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในรูปแบบเกษตรอินทรีย์และเกษตรระบบนิเวศ

Organic 3.0 เป็นระบบเกษตรอินทรีย์ที่ประยุกต์แนวทางการดำเนินงานและการปฏิบัติทางการเกษตรอินทรีย์ต่อเนื่องมาจากระยะของ Organic 2.0 เพื่อการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาของการเกษตรอินทรีย์ที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อนำพาสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันในก้าวเดินเข้าสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหาร การต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก การต่อสู้กับปัญหาความยากจนความอดอยากหิวโหย และการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางชีวภาพ ไปสู่ผลสัมฤทธิ์จากการถักทอพลังของระบบสังคมให้มีการร่วมกันในการขับเคลื่อนและพัฒนาาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน โดยการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและ ความสมดุลในระบบนิเวศ อันเป็นการช่วยในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความอุดมสมบูรณ์อย่างสมดุล ส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ชาติภายใต้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและมีการเจริญเติบโตต่อไป

ข้อเสนอในการดำเนินงานที่สำคัญคือการรวมพลังจากคนรุ่นใหม่เพื่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติให้หันมาให้ความสนใจในการเข้ารับการฝึกฝนอาชีพและทักษะทางการเกษตรกรรมเพื่อให้มีโอกาสเป็นผู้ผลิตและผู้ประกอบการที่มีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตการเกษตรจากการเกษตรในระบบเกษตรกรรมทั่วไปมาเป็นระบบเกษตรอินทรีย์ รวมถึงสามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบให้แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้มีการปรับเปลี่ยนและปรับปรุงระบบการผลิตทางการเกษตรกรรมของตนเอง

เปรียบเทียบกับประเทศไทย เมื่อได้พิจารณาแนวทางและกระบวนการตลอดจนข้อเสนอตามบทความของ IFOAM พบว่า ประเทศไทยมีองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และเครือข่ายเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรจำนวนมากที่ร่วมกันขับเคลื่อนและพัฒนาการเกษตรกรรมยั่งยืนในประเทศไทย (อ้างถึงรายงานฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. โครงการพัฒนาฐานการผลิตการเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน. กันยายน 2557) แต่ปัญหาสำคัญก็คือความสามารถในการรวมศูนย์เพื่อการถักทอพลังทางสังคมให้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ให้เป็นไปในแนวทางและยุทธศาสตร์ของการพัฒนาฉบับเดียวกัน หากสามารถรวมพลังภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส

เป็นธรรมชาติแล้วประเทศไทยจะสามารถขับเคลื่อนพัฒนาการเกษตรกรรมยั่งยืนและการเกษตรอินทรีย์ให้บรรลุผลสำเร็จทั้งภายในประเทศและสากลต่อไป ภายใต้ข้อเสนอให้พิจารณาดำเนินการด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ

1. การแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรรายย่อย โดยการลดต้นทุนการผลิตจากการลดการพึ่งพาเทคโนโลยีและปัจจัยการผลิตจากภายนอก ส่งเสริมการทำสมาชีพเกษตรและการสร้างรายได้เสริม ภาครัฐควรกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วน จริงจังและต่อเนื่อง

2. การจัดหาที่ดินให้เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินเพื่อการยังชีพและการรักษาที่ดินทางการเกษตร โดยเฉพาะในเขตชลประทาน ภาครัฐจำเป็นต้องผลักดันกฎหมายหลายฉบับ เช่น พ.ร.บ. โฉนดชุมชน พ.ร.บ. ธนาкарต้นไม้ ฯลฯ รวมทั้งการจัดรูปที่ดินให้เกษตรกร

3. การสนับสนุนให้เกิดการปรับตัวของเกษตรกรเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิตและเทคนิคการผลิตที่เหมาะสม โดยพัฒนาและส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปัจจัยการผลิตขึ้นใช้เองตามองค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิม ผสมผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ที่เหมาะสม

4. การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ (รวมถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น) สภาพแวดล้อมชุมชน เช่น การอนุรักษ์ดิน ขยายพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าชุมชน อนุรักษ์แหล่งน้ำโดยการขุดลอกคลองสาธารณะ ปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติในท้องถิ่น ส่งเสริมแหล่งกักเก็บน้ำในไร่นา เป็นต้น

5. การให้ความสำคัญกับงานวิจัยด้านการเกษตรโดยใช้องค์ความรู้จากวิทยาศาสตร์ระบบนิเวศ รวมทั้งงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการปฏิรูประบบการให้การศึกษาด้านการเกษตรแก่เกษตรกรเสียใหม่

6. การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะลูกหลานเกษตรกรเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นคนรุ่นใหม่ที่ไม่เห็นความสำคัญของเกษตรกรในเรื่องการผลิตอาหาร สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงด้านอาหารซึ่งกำลังจะเป็นประเด็นสำคัญในอนาคต

บรรณานุกรม

- www.IFOAM
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาฐานการผลิตการเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน. กันยายน 2557